

— Oni Hadik je torej dal sezidati to kapelico?

— Da. In v njej je tudi pokopan. Blizu 400 let je minilo že od tega, a njegovo truplo je še danes celo.

Iz bližnje vincarije se sliši prijazno vabilo:

— Gospodi, pogledajte nas malo. Čujem, kak lepo gučijo, Bog vam poplačaj, lepa reč je zlata ptica, zlata ptica pa vu našem hrami tudi ma mesta...

S starim vinom in belim kruhom nam postreže domačin.

Jemo in pijemo... Mislim, dobro si povedal, moj nekdanji učitelj: »Pridejo še slovanski časi!«

Tukaj so!

BRUNO — FR. JORDAN:

Jurij Stephenson.*

I.

red sto leti je živel mož vztrajnega dela, preprost rudniški delavec — Jurij Stephenson. Zaradi neumornega dela je postal iz navadnega delavca bogataš; a ne samo to; izumil je parni stroj — lokomotivo. Sto let mineva, odkar je stekla prva železnica, najprvo na Angleškem, v domovini Jurija Stephensona, pozneje tudi pri nas. Leta 1859. je stekla železnica skozi Ljubljano od Zidanega mosta proti Trstu.

Ne bo odveč, če se s tem duševnim delavcem natančneje seznanimo; njegov zgled more čitatelju le koristiti.

Jurij Stephenson je bil sin ubogega rudarja. Kot deček je pasel krave na pašniku, ki je mejil na rudnik, kjer je bil zaposlen njegov oče. Pozneje je dobil delo v rudniku. Bil je tako dober delavec, da so mu zaupali vedno težja in važnejša opravila. Ko je dosegel 16. leto, so mu izročili v oskrbo parni stroj.

Jurij je imel za stroje posebno nagnenje. Kmalu so opazili, v kako dobrem stanju so bili rovi, ki so bili njemu izročeni v oskrbo. Jurij ni nikoli počival; hotel je razumeti tudi umeten ustroj raznih strojev, ki jih je nadzoroval. Kadar je izvršil 12 ur dnevnega dela, je opazoval čudesno kolesje parnega stroja, ki so mu ga zaupali.

K nesreči ni znal Jurij, ki je bil tedaj star že 17 let, niti brati niti pisati. Starši so mu bili ubožni in ga niso mogli pošiljati v šolo. Hitro

* Izgovori: Stefensen.

je izprevidel, da bodo ostali stroji, ki jih je tako ljubil, zanj nerazrešljiva uganka, dokler bo tako neveden. Kupi si abecednik. Ob večerih je hodil k vaškemu učitelju, podnevi v urah počitka se je sam učil. Pogostokrat so ga videli delavci, kako je med odmorom potegnil čitanko ali tablico iz žepa, da je poizkušal čitati, pisati in računati. Za učenje je imel toliko voljo, da je po dokončanem dnevnem delu začel delati ponoči, da je popravljaval stare črevlje svojim tovarišem, da bi zaslužil potreben denar za nabavo knjig.

Stephenson je bil jako nadarjen, razumen in duhovit, toda vkljub tem lastnostim ne bi dosegel svoje velike slave, če bi ga ne podpirale pri njegovem globoko zasnovanem delu še druge lepe lastnosti: odločnost, pogumnost, vztrajnost in treznost. O teh lastnostih nam daje ta mladi mož najlepši zgled.

Jurij Stephenson se je poročil, ko je bil še mlad. Da bi v potrebi podpiral svojo družino, je moral delati več kot kdaj prej. Ob nedeljah je porabil prosti čas za učenje; čital in računal je brez prestanka, proučaval je na risbah sestavo vseh novih strojev, da je tako napredoval pri vseh rečeh, ki so se tikale njegovega posla.

II.

Ogenj je nastal nekega dne v Jurjevem stanovanju. Utrpel je veliko škodo. Med drugim je bila tudi njegova ura tako poškodovana, da je ni mogel več pripraviti do tega, da bi šla in kar je bilo še huje: ni bilo denarja za urarja. Stephenson je storil tedaj za svojo drago ceno uro-kukavico to, kar je storil za svoje stroje: razstavil jo je previdno, jo osnažil in jo nanovo sestavil tako razumno, da je šla odslej bolje kakor prej. »Dobro!« si je mislil naš spretni delavec, »namesto da bi samo popravljaval črevlje v nočnem času, bom popravljaval poleg tega še ure.« In res, odslej mu je izročala vsa vas še ure v popravilo.

Medtem se je širil glas o Stephensonu kot strojniku in njegovi spretnosti. Poslali so ga v notranjost Anglije, da bi popravil važen stroj. Namesto da bi se peljal, je pogumno korakal s palico v roki. »Če bom tako varčeval,« si je mislil, »bom lahko plačeval mesečno šolnino za svojega sina.« Jurij je imel res sina, ki mu je dal ime po svojem starem očetu Robertu. Jurjeva največja želja je bila, da bi mogel mladega Roberta dobro vzgojiti. In ravno v ta namen je že toliko časa združeval nočno delo z dnevnim. Pokvarjeni stroj, ki ga je šel Stephenson gledat, je začel zopet svojo službo. Za plačilo je dobil Jurij 700 frankov. »Glejte, pa sem bogat!« reče mladi delavec; »prišel sem peš, pa se vrnem tudi peš, da ne bo treba načeti mojega zaklada.« Zdelan od napore je prišel v selo, kjer je prebival njegov

oče. Grozen dogodek se je bil izvršil. Stari Stephenson je oslepel, strašno opečen od sopare, ki jo je vanj brizgnil stroj. Poleg tega je zabredel v popolno ubožstvo. Mladi Stephenson je porabil takoj polovico svojih 700 frankov, da je poplačal dolgove svojega očeta. Potem ga je prepeljal iz ubožne koče v čedno hišico, le malo oddaljeno od njegovega bivališča. Slepce je tu živel srečno dolgo vrsto let.

Stephensona je že prej zadela nesreča, da mu je umrla žena, ki jo je izredno ljubil; ostal mu je le še mali Robert in stari slepi oče.

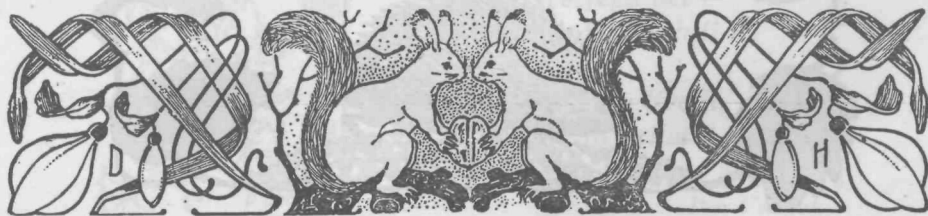
V tem času je pozvala Angleška, ki je bila v obupni vojni s Francijo, vse sposobne moške pod orožje. Vojne službe niso bili oproščeni niti delavci, ki so preživljali svojo družino. Jurij, prisiljen iti pod orožje ali plačati nadomestnika, je porabil svoje zadnje prihranke, da se oprosti vojaščine, zakaj moral je služiti kruh za očeta in sina. Tako ni zanj ostalo nič po tolikem delu, po toliko prečutih nočeh. Če prenehajo tvornice z obratom ali če pride bolezen — pade v najgroznejšo bedo. Toda šel je na delo še z večjo vnetostjo; delo in učenje sta mu nudila tolažbo.

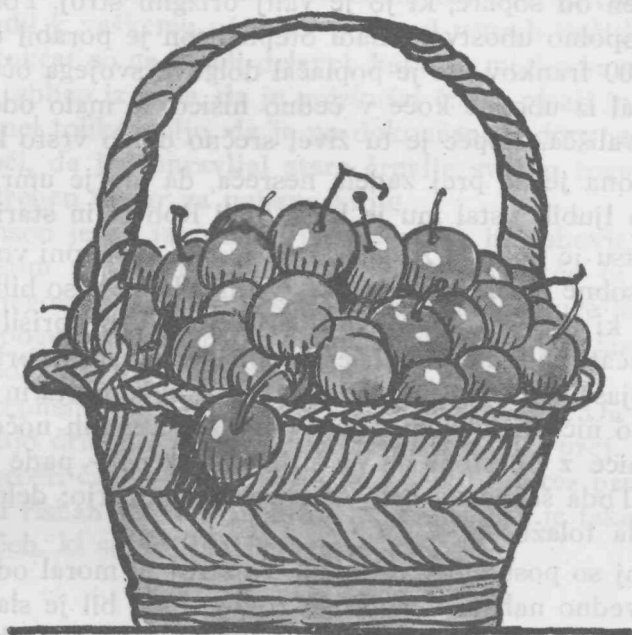
Nov stroj so postavili v rudniku. Ta stroj bi moral odstranjevati vodo, ki se vedno nahaja v votlinah rovov, toda bil je slabo postavljen in ni hotel delovati. Poklicali so učene inženirje, da bi popravili stroj. Ni se jim posrečilo. Leto dni je preteklo, ne da bi imel kdo korist od stroja. Stephenson je porabil vsako možno priliko, da se je približal trdovratno upornemu stroju. Hotel je najti oviro, ki je zaдрževala delovanje. Njegov duh ni nič počival. Ko ga je neke sobote večer dolgo ogledoval, je vzkliknil veselo: »Jaz vem, kako bi se ga pripravilo do delovanja!«

Ta pripomba je došla do ušes rudniškemu ravnatelju, ki brez pomisleka izroči popravo Stephensonu. Nekaj dni pozneje je deloval stroj tako dobro, da je iz rova izčrpal vso vodo in da so delavci lahko odšli na delo. Jako začudeni so Stephensona nazivali »zdravnika strojev«.

Hvaležni ravnatelj je imenoval Stephensona za rudniškega inženirja in mu izboljšal plačo.

(Konec.)

*Sveti Vid —
črešenj sit,
tudi jagod se ne brani,
deco z njimi žejno hrani.*

